EGALITATEA ÎN DREPTURI. DISCRIMINAREA PE CRITERIUL "LIMBĂ"

EQUAL RIGHTS. DISCRIMINATION ON GROUNDS OF "LANGUAGE"

CZU: 342.725 **DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.10721008**

SĂFTOIU Mihaela,
Universitatea de Stat din Moldova
ORCID ID: 0000-0002-4508-6114
E-mail: miha_sft@yahoo.com

Scopul articolului este de a evidenția corespondența normativă dintre egalitatea între cetățeni și fenomenul dicriminării, cu accent pe discriminarea pe criteriul "limbă".

Obiective de referință:

- Să traseze noțiunile de egalitate între cetățeni și nediscriminare și să evidențieze corelația dintre acestea;
- Să analizeze coordonatele juridice ale discriminării pe criteriul "limbă".

Printre **metodele de cercetare** utilizate se numără metodele deductivă, analitică și sintetică.

Egalitatea reprezintă un principiu constituțional ce se regăsește în **Constituția României** în art. 16 alin. 1 care prevede că "*cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice fără privilegii și fără discriminări*"[1, p.16]. Art. 4 alin. secund prevede criteriile de discriminare între cetățeni, respectiv: "*rasa, naționalitatea, originea etnică, limba, religia, sexul, opinia, apartenența politică, averea și originea socială*"[2, p.117].

Constituția Republicii Moldova prevede în art. 16 alin. 2 egalitatea între cetățenii țării "*fără deosebire de rasă, naţionalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenenţă politică, avere sau de origine socială*" [3, p.29], însă fără a specifica și interdicția privilegiilor.

Tratatele și declarațiile internaționale relevante în materia drepturilor omului conțin referiri cu privire la egalitate, nediscriminare, criteriile pe baza cărora se produce discriminarea, implicit și pe criteriul "limbă": Declarația Universală a Drepturilor Omului, Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice etc.

Egalitatea în drepturi a cetățenilor și nediscriminarea pot fi privite dintr-o triplă perspectivă, respectiv ca: 1. principii fundamentale, 2. drepturi obiective și drepturi subiective, 3. garanții suplimentare pentru exercitarea drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale.

Egalitatea între cetățeni nu are sensul de uniformizare, "*nu înseamnă identitate, ci doar (...) un start egal într-o competiție (...)*", așa cum susține și prof. **Dan Claudiu Dănișor** [4, pct. 428]. Egalitatea include respectarea diversității iar aspectele personale, specifice, care îi diferențiază pe unii indivizi de alții, nu trebuie să constituie baza pentru un tratament discriminatoriu.

Discriminarea implică un tratament diferit în situații similare, respectiv un tratament egal în situații diferite, "*fără existența unei justificări obiective și rezonabile*"[5, p.16] și, așa

cum specifică și prof. Tănăsescu Elena Simina, constituie"*distincția interzisă, interzisă deoarece este nelegitimă, nelegitimă deoarece este arbitrară*"[6, p.46]. Cel care discriminează plasează persoana discriminată pe o treaptă inferioară și astfel, o tratează mai rău decât ar trebui.

Discriminarea are loc pe anumite criterii exemplificative specifice, care pot fi:

1. reale sau fictive, adică pot exista în realitate sau doar reprezintă o presupunere greșită a autorului discriminării,

2. înlăturabile sau neînlăturabile, adică victima discriminării poate renunța la anumite aspecte care constituie criterii ale discriminării, însă la altele nu (de exemplu, dacă persoana nu mai vorbește o anumită limbă, poate să nu mai fie discriminată pe acest criteriu, însă poate fi discriminată în continuare pe criteriul etniei, chiar dacă la recensământul populației nu o declară, întrucât anumite trăsături fizice sunt specifice membrilor unei anumite etnii).

Problematica discriminării a determinat abordarea, în doctrina și practica juridică, a **dreptului la diferență.**

Nu orice diferență de tratament e sinonimă discriminării întrucât, așa cum susține și prof. **Teodor Cârnaț**, dacă "*egalitatea nu este naturală, impunerea unui tratament juridic egal ar însemna discriminare*" [7, p.392-393].

Discriminarea pe criteriul "limbă" poate interveni în legătură cu **limba scrisă, vorbită sau cu limbajul semnelor**. În cazul ultimei situații, pot apărea cazuri de discriminare multiplă, de exemplu și pe criterii de dizabilitate sau alte criterii similare.

Nu sunt de acord cu afirmația domnului **Nicolae Pavel** care susține că "*numai limbile minoritare se bucură de protecția constituțională împotriva oricărei discriminări*" [8, p. 231] întrucât în primul rând legea nu distinge, iar în al doilea rând pot exista diferite contexte sociale în care vorbitorii unei alte limbi decât cea minoritară să fie discriminați pe acest criteriu.

În **concluzie**, noțiunile de egalitate și nediscriminare sunt noțiuni aflate într-o strânsă legătură, iar diferențele între indivizi, implicit cele cu privire la limba vorbită, trebuie considerate un mijloc de îmbogățire culturală și o formă de respectare și promovare a demnității umane, întrucât, așa cum constata și prof. univ. dr. hab. în drept **Alexandru Arseni** "*recunoașterea demnității inerente tuturor membrilor familiei umane și a drepturilor lor egale și inalienabile constituie fundamentul libertății, justiției și al păcii în lume*"[9, p.239].

Bibliografie:

1. CONSTITUȚIA României, Convenția europeană a drepturilor omului, Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, Ediția a 15-a actualizată la 1 septembrie 2021, Editura Rosetti Internațional, București, 2021, ISBN 978-606-025-068-5, 184 pag.
2. IONESCU C., DUMITRESCU C. A. (coord.), Constituția României – Comentarii și explicații, Editura C. H. Beck, București, 2017, ISBN 978-606-18-0681-2, comentariu la art. 4 - Ionescu Cristian, 1648 pag.
3. CONSTITUȚIA Republicii Moldova, Declarația de Independență, Hotărârea Curții Constituționale nr. 36 din 5 decembrie 2013 – Blocul de constituționalitate 2022, [Accesat la 11.08.2023], Disponibil la: https://www.parlament.md

4. DĂNIȘOR D. C., Modernitate, liberalism și drepturile omului, Drept constituțional și instituții politice, vol. I, Editura Simbol, Craiova, 2017, ISBN 978-606-94514-0-3, 938 puncte
5. IONESCU I. ș.a., Ghid în domeniul discriminării pentru practicieni, Centrul de Resurse Juridice din Moldova, Chișinău, Imprint Star, 2016, ISBN 978-9975-3108-19, 66 pag.
6. MURARU I., TĂNĂSESCU S. (coord.), ș. a., Constituția României. Comentariu pe articole, Editura C. H. Beck, București, 2008, ISBN 978-973-115-419-0, 1507 pag.
7. CÂRNAȚ T., Drept constituțional și instituții politice – Partea I, Tipografia Print-Caro, Chișinău, 2020, ISBN 978-9975-56-712-1, 584 pag.
8. NICOLAE P., Egalitatea în drepturi a cetățenilor și nediscriminarea, București, Editura Universul Juridic, 2010, ISBN 978-973-127-401-0, 672 pag.
9. ARSENI A., Drept constituțional și instituții politice, Tratat. Volumul I. Ediția a 3-a revăzută, Chisinau, CEP USM, 2021, ISBN 978-9975-149-39-6, 428 pag.